

a maga módján, sokféle alakban továbbviszi. Liturgiájában mindig újra fölmerülnek a kérések Krisztus támogatásáért az ördög hatalma ellen.

Az 1614-ből származó egzorcizmus (ördögűzés) végső soron nem valami titokzatos szertartás. Magva az Egyház sürgető imája, hogy Isten Krisztus megváltása által szabadítsa meg egy embert, akit az ördög szokatlanul háborgat.

Ellent kell mondanunk annak a hamis benyomásnak, hogy az Egyház gyakran és elhamarkodottan föltételezi a megszállottságot. Valójában ez az eset igen ritka.

A római rituálé kifejezetten előírja: ne gondoljuk egykönnyen, hogy valaki megszállott. Azt is követeli, hogy az egzorcizmust imádkozó pap ne vegyen át orvosi szerepet. Az egzorcizmust csak a püspök rendelheti el, s okos és megbízható papot kell rá kijelölnie.

A legutóbbi események tapasztalatai következtében fokozottan kell fáradozunk azon, hogy a *Rituale Romanum* bizonyos intézkedéseit élesebben fogalmazzuk meg. Mielőtt elfogadnánk, hogy a megszállottság esete forog fenn, teljesen ki kell mértenünk az orvostudomány és pszichiátria mai lehetőségeit. Az orvosi kezelést az egzorcizmus alatt nem szabad félbeszakítani. Ha az illető vagy hozzátartozói elutasítják az orvosi megfigyelést és kezelést, akkor nem szabad egzorcizmust végrehajtani. A megbízott papok mellőzzenek minden olyat, ami nem tartozik feladatukhoz.

A tömegtájékoztató eszközök és a nyilvánosság nagy érdeklődését a „Klingenbergeset” és annak problémaköre iránt nem tekinthetjük pusztán szenzációéhségnek vagy az Egyház ellen irányuló támadásnak. Természetesen voltak kisiklások is. De túlsúlyban volt a részvétel egy fiatal súlyos szenvedése és halála iránt. Az is megmutatkozott, mennyire keresi sok ember a feleletet a rossz keletkezésért és lényegét illetően.

A megrendítő klingenbergi esemény és az általa kiváltott vita új ösztönzéssé válhat, hogy meggondoljuk az élet értelmét, és így elvezethet a hitre abban az Istenben, aki Fiának halálával és feltámadásával megszabadította az embert a gonoszsg minden sötétjéből.

Joseph Höffner bíboros, a német püspöki kar elnöke

HALDOKLÓK MELLETT

Halál és jelenlét a haldoklók mellett

Néhány alapvető elv az élet utolsó szakaszának lelkipásztori kíséretéről

1. Tisztelet, nem recept

Minden ember sajátos egyéniség. Élete utolsó szakaszában is „egyedüli példány” (Kosztolányi) marad. Tehát okosságra és tapintatra van szükség. Nincs recept arra, hogyan álljunk a haldoklók mellett. Mindenekelőtt és mindenben mélységes tisztelet vesz rajtunk erőt a titok előtt, amelyet minden

ember képvisel, életének minden egyes, páratlan és megismételhetetlen szakaszában.

2. A pusztulás még nem egyenlő a halállal

„Meghalni”, mint emberi esemény, szabadságot, időt és emberi jelenlétet tételez föl. A távozás ideje mindenki számára elérkezik, de nem mindenkinek van esélye meghalni.

3. A halál folyamata hosszú út

Amikor egy ember nem egyszerűen elpusztul, hanem megkapja azt az esélyt (kegyelmet és segítséget), hogy meghalhat, hosszú utat jár be. Ennek minden szakaszában alkalom nyílik a megértő jelenlétre, valamint a hitben történő elkísérésre.

4. Ne hagyj el

A család és maga a haldokló sürgető hívást intéz hozzánk, hogy maradjunk ott mellettük. Általában igen kevés figyelmet szoktak tanúsítani a családban előálló zavar iránt. Ez a mellettük állás gyakran tisztára passzívnak látszik, mégis nagy tanítást jelenthet az élőknek.

5. Aki meg meri mondani az igazságot

Élete végső napjaiban gyakran hazudnak az embernek. Egyfelől a szerető hazugságok, másfelől a kegyetlen igazság között megvan a helye a szelídséggel átvárt őszinteségnek.

6. Az igazság órája

Aki fel tudja fogni haldokló embertársa üzenetét, az megtanulja, hogy józanul, a dolgoktól elszakadva éljen, hálásan és a megbocsátás szellemében találkozzék másokkal, és ne jajgasson a saját sorsa miatt.

7. Orvosságokkal tömni, — vagy: „több vagyok testnél”

A keresztény erkölcsstan ajánlja a szükséges és nélkülözhetetlen küzdelmet a szenvedés ellen. De egyben elő akarja mozdítani azt a lehetőséget, hogy az ember a lehető legöntudatosabban hagyja el az életet, ne pedig könnyű megoldásként rendszeresen „elaltassák”.

8. Ebben a hitben akarok élni és halni

Főbenjáró fontosságú, hogy tiszteljük a haldokló személyes hitét vagy életfelfogását. Komoly megpróbáltatást jelenthet ennek a hitnek, amikor a haldokló ráébred a közeledő elválásra. Ebben az utolsó, kritikus szakaszban nélkülözhetetlen más hívők jelenléte, hogy minden támadás ellenében megőrizze a reményt.

9. Semmi sem vész el

A keresztény, aki élete során törekedett Jézust követni, élete végső szakaszában is meg tudja látni a felszólítást, hogy hasonuljon Hozzá.

Jézusnak Isten hűségébe vetett bizalma élete minden helyzetében, végső-kig menő szeretete, megbocsátó készsége és mindenekfölött feltámadása hatalmas támasz a hívő kereszténynek, hogy másképpen tudja átélni a fájdalmat, a szenvedést és a halált, mint „azok, akiknek nincs reményük”.

10. Az élet folytatódik (másképp . . .)

Túl kevéssé figyelünk testvéreink gyászára, és arra, hogy részt vegyünk benne.

Ebben a válságos korszakban az ember szintén különböző szakaszokon megy át, és jelenlétre, tiszteletre és részvételre szorul.

(Pastoralia, Brüsszel, 1976 okt. 15.)

Levél a kalkuttai Nirmal Hriday-ból (haldoklók otthonából)

Ez az otthon elhagyott haldoklóknak van szánva, ami annyit jelent, hogy csak akkor kerülhetnek ide az emberek, ha egyáltalán senki sem gondoskodik róluk. Így egy csomó embert el kell küldeni. A betegek 50 %-a meggyógyul; a legtöbbször vissza kell térnie utcai életéhez. Néha igen nehéz elbocsátani őket. Mindegyik beteg új száríval vagy inggel távozik, és sokkal erősebb ellenállással az utcai élet viszontagságai iránt, mint azelőtt, — de mégis nehéz elküldeni őket otthontalanságba, a koldulásba. De legalább ha megint megbetegszene, tudják, hogy van egy hely, ahová eljöhettek, ahol gondoskodnak róluk. Abban az otthonban, ahol jártam, egy férfi már négyszer volt!

Kezdődik a munka. Míg megvetjük a betegek ágát, őket vödörben fürdetik. Egyesek nem valami szívesen veszik ezt a folyamatot, de a nővéreknek sikerül jókedélyű légkört fenntartani. Néhány beteg zavarodott elméjű, ami a rossz tápláltság mellékhatása is lehet. Egyikük különösen gyűlölte a fürdetést, kiabált, üvöltözött, mikor odavitték. Egy nap láttam, hogy a fiatal nővér, aki a karján tartotta, nevet. „Leköpött!” — mondta. Döbbenetes, ha meggondoljuk, hogy ezek a többnyire húsz év körüli noviciák nyugodt életű, középosztálybeli indiai családokból származnak, sokat közülük szolgálkkal, fényűzően neveltek föl. Még sincs feladat, amitől irtóznának. Mert a szeretet szelleme, amely a haldoklók otthonából és az anyaházbeli közös életükből kisugárzik, erőt ad nekik, és képessé teszi őket, hogy minden előálló helyzettel megbirkózzanak, eszükbe se jusson saját kedvük szerint válogatni.

Ágyazás után kicsit lassul a lépés. A soron következő tevékenység napról napra változik. Gyakran etetjük azokat a betegeket, akik maguktól nem tudnak enni. Megdöbbenett, milyen bőven van étel az otthonban. Valahogy úgy képzeltem, hogy gondosan kimért sovány adagok lesznek, de valójában a betegek nemcsak hogy ebédre kapnak egy hatalmas tányér rizst hallal vagy hússal s utána gyümölcsöt, meg repetát, ha akarnak, — hanem akik szeretnek majszolni valamit, azok még reggeli és ebéd közt is kapnak egy kis tízórait: egy főtt tojást, egy csésze tejet vagy duzzasztott rizst. Sokszor az étel a legjobb orvosság a betegeknek, mert ellenállóvá teszi őket a fertőzéssel szemben, és visszaadja erejüket.

Olyan közvetlen dolog, olyan öröm etetni egy beteget! Az ember valahogy minden falatnak örül, amit a szájukba vesznek, hiszen látja, hogyan táplálja bennük az élet világosságát, amely kiragyog a szemükből. És kettőnk között közelség támad, egy teljesen bezáruló áramkör.

Míg egyes betegek esznek, köröskörül folyik a kórház élete. Nővérek járnak körül orvosságokkal, tisztogatják, bekötik a sebeket, injekciókat adnak. Az orvosi lehetőségek igen korlátozottak, de a szükségletek többnyire igen egyszerűek. Általában a legbonyolultabb ápolási mozzanat, amikor intravenás injekciót adnak igen gyöngé betegeknek. Karjuk néha olyan vékony és ereik olyan zsugorodottak, hogy egy órát vagy többet is igénybe vesz, míg a tüt be tudják szűrni. De akármeddig is tart, sohasem sietnek. Emlékszem három fiatal nővér képére, amint egy sötét szögletben egy ágy köré csoportosulnak. Az egyik gyertyát tart, hogy segítsen annak, aki a legjobb helyet keresi az éren, és a sötétben égő gyertya élesen kiemeli a mindnyájuk arcán uralkodó elmélyült figyelmet.

Természetesen vannak szívzaggató látványok is a haldoklók otthonában; ezt vártam. Amit nem vártam, az a helyzet átjáró fogékonyság a jó kedély iránt. Azt pedig álmomban sem vártam volna, hogy egy hintőporos dobozt látok ott. Pedig hát valóságos ünnep volt, mikor a hintőporos dobozt körülvitték, és hintettek belőle a nők kinyújtott markába, akik azután ünnepélyesen az arcukra kenték; ettől az orcájuk fehér lett, míg csak le nem kopott megint. Valaki egy napon egy üveg francia parfümöt hozott be, és mindegyik nőnek adott egy picikét. Micsoda gyönyörűség! Egyesek ragaszkodtak hozzá, hogy éppen az orruk alá jusson, hogy jobban érezzék a szagát! Nagy tanulság volt ez a számomra: nincs olyan súlyos helyzet, amin egy mosoly ne javítana, s tréfa és vidám szív sohasem időszerűtlen.

A kórház olyan nyitott. Főzés, takarítás és varrás, evés és alvás, ápolás és egyszerű mellettük állás, játékos évdés és rokonszenv, életre támadás és búcsú az élettől — mindez ugyanannak az emberi állapotnak a része, és mind ugyanebben az egyetlen hosszú teremben történik, fényeivel és árnyaival. Nyoma sincs az elszigetelődésnek. A kórterem végén, egy magas ablak alatt, fiatal mohamedán nő fekszik. Hat hónapja van itt, és lassan összeszedi magát. Vallásos muzulmán, az előírt imaidőkből fölkel ágyából, szembefordul a nappal, amelynek fénye patakszik rá az ablakból, befogja a fülét, és énekel; tiszta, teli hangja betölti a termet. A kórterem élete folyik tovább, éneke csak egy vonással gazdagítja.

Teréz anya nővérei hitükből és odaadásukból merítik az erőt munkájukhoz. Az otthonban egy felirat figyelmezteti őket, hogy „imádkozzák a munkájukat”, és a nővérek érzik, hogy minden emberi lény, akinek segítenek: Krisztus. Ahol ilyen mély a hit, a formák lényegtelenek. Az imádság imádság, a szükség szükség, minden emberi élet Isten teremtésének részese, és így szeretni kell.

Nem sokkal azután, hogy dolgozni kezdtem a Kalighatban, Lukács nővér egy kis otthoni munkát adott: egy felirat festését az egyik oszlopra: „Legyen minden tettem valami nagyon szép dolog Istenért.” És ez valamiképpen összefoglalta számomra Kalkutta tanítását. Azt gondoltam, hogy az itteni munka drámai, komoly és befelé tekintő lesz, — ehelyett úgy találtam, hogy a teljes szívvel és figyelemmel végzett kis tettekben találunk szabadságot és adunk

szeretetet. Gonddal megvetni egy ágyat, még ha egyszerű vaságy is plasztikmatracral: a szeretet jele a benne fekvő ember iránt. Egyetlen tett sem jelentéktelen, bármilyen kicsinek látszik is, mert ha figyelünk arra, amit teszünk — akár dolgozunk, akár csendben vagyunk —, akkor minden ilyen figyelő pillanat az imádás aktusa. Ennek a fajta imádásnak az ereje világítja meg a Kalighat sötét zugait, ez süt Teréz anya nővéreinek tekintetéből, és azoknak az „álruhás Krisztusoknak” a szeméből, akiket szolgálnak: szeretettel és hálával a szolgálattal járó öröméért.

A SZENTTÉ AVATÁS ESÉLYEI

A szentté avatás mai formájának első példája 993-ból való. Az egyik late-ráni zsinaton az augsburgi püspök egy könyvet ajánlott nyomtatékosan a pápa figyelmébe, amely elődjének, Ulriknak életét és csodáit írta le. XV. Jánosra ez akkora hatást gyakorolt, hogy írt Francia- és Németország püspökeinek, kijelentve, hogy Ulrik augsburgi püspök méltó a rendes körülmények között csak vértanúknak és hitvallóknak kijáró tiszteletre. Nem egészen másfél század múlva, 1234-ben a pápai „Decretales”-ban megjelent az az igény, hogy a „szent” címet csak a Szentszék ruházhatja valakire. A kanonizáció, vagyis egy személy életszentségének hivatalos elismerése és nyilvános tiszteletének joga, a Szentszék tekintélyének egyik eszköze lett az egész egyházra vonatkozólag.

A helyi egyházak továbbra is szentnek ismerték el egyes tagjaikat, és ilyenek tisztelték. De a pápai ellenőrzés növekedett. 1634-ben VIII. Orbán körlevele, a „Caelestis Hierusalem Cives”, végképp a Szentszéknek tartotta fenn a kanonizáció jogát, a rítuskongregáció jogi eljárásához kötve.

Pierre Delooz lebilincselő könyvében (Szociológia és kanonizációk, Liège 1969) az emberek négy csoportját különbözteti meg, akiknek életszentségét hivatalosan elismerték az elmúlt ezer évben. Az első azok, akiket a pápák hivatalosan szentté avattak 993 és 1634 között. A második: akiknek életszentségét ugyanebben az időszakban a helyi egyház ismerte el, Rómához való flyamodás nélkül. A harmadik csoport az 1634 óta lefolyt hivatalos eljárások alanyai, az utolsó pedig a boldogok — különösen érdekes csoport, hiszen belőlük kerülnek ki a jövendő szentjei.

Természetesen az „új” (1634 utáni) korszakban szentté avatottak közül sokan már hosszú idővel azelőtt haltak meg. Jeanne d'Arc a 15. században halt meg, de 1920-ig nem avatták szentté. A 16. században vértanúságot szenvedett Morus Tamást 1935-ben kanonizálták. Bellarmino Róbert ügyét röviddel 1621-es halála után bevezették, de hivatalosan csak 1930-ban avatták szentté.

A halál és szentté avatás közötti hosszú időt rendszerint annak tulajdonítják, hogy a jelölt életét és írásait apróra meg kell vizsgálni. Alkalmadtán úgy látszik, hogy a szentté avatás összefügg valami — polgári vagy egyházi — po-